

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

THE ROLE OF INFORMATION PROVISION IN ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

У статті визначено елементи інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки промислових підприємств. Виокремлено методичні способи, що застосовуються для інформаційного забезпечення системи економічної безпеки машинобудівного підприємства. Охарактеризовано особливості організації обліково-аналітичної діяльності на підприємстві. Розкрито взаємозв'язок інформаційного забезпечення щодо формування та впровадження стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. Деталізовано роль поняття інформації як одного із сукупності ресурсів забезпечення економічної безпеки машинобудівного підприємства та поняття інформаційного забезпечення. Розкрито концептуальні засади ефективного управління економічною безпекою машинобудівного підприємства із визначенням низки відповідних підсистем.

Ключові слова: економічна безпека, інформаційно-аналітичне забезпечення, система управління, підприємства машинобудування.

В статті определены элементы информационно-аналитического обеспечения экономической безопасности промышленных предприятий. Выделены методические способы, применяемые для информационного обеспечения системы экономической безопасности машиностроительного предприятия. Охарактеризованы особенности организации учетно-аналитической деятельности на предприятии. Раскрыта взаимосвязь информационного обеспечения по формированию и внедрению стратегии обеспечения экономической безопасности пред-

приятия. Детализированы роль понятия информации как одного из совокупности ресурсов обеспечения экономической безопасности машиностроительного предприятия и понятие информационного обеспечения. Раскрыты концептуальные основы эффективного управления экономической безопасностью машиностроительного предприятия с определением ряда соответствующих подсистем.

Ключевые слова: экономическая безопасность, информационно-аналитическое обеспечение, система управления, предприятия машиностроения.

In this article, the elements of the information-analytical provision of economic security of industrial enterprises are defined. The methodical methods used for information provision of the economic safety system of the machine-building enterprise are singled out. The peculiarities of the organization of accounting and analytical activity at the enterprise are described. The interrelation of information provision in relation to the formation and implementation of a strategy for ensuring the economic security of the enterprise is disclosed. The role of the notion of information as one of the aggregate of resources for ensuring the economic safety of the machine-building enterprise and the notion of information provision are detailed. The conceptual foundations of effective management of economic safety of a machine-building enterprise with the definition of a number of corresponding subsystems are revealed.

Key words: economic security, information and analytical support, management system, enterprises of mechanical engineering.

УДК 338.2

Поляков П.А.

аспірант кафедри фінансів та інноваційного менеджменту
Вінницький національний технічний
університет

Постановка проблеми. У системі управління економічною безпекою промислового підприємства велике значення має інформаційно-аналітичне забезпечення, що є сукупністю інформаційних джерел, економічних параметрів, включає вибрану методику проведення оцінювання та аналізу рівня економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Нинішні умови господарювання машинобудівних підприємств потребують постійного відслідковування потенційних ризиків, зібрання достовірної інформації та її опрацювання. Ефективність прийнятих управлінським персоналом рішень залежить саме від інформаційних джерел, якими володіють менеджери підприємства. Інформаційному забезпеченню у цілісній системі управління господарюючим суб'єктом має бути притаманний системний підхід. Під час управління економічною безпекою промислового підприємства проблематичним є поєднання зібраних інформаційних джерел, їх опрацювання та визначення взаємозв'язків між ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання значення інформаційно-аналітичного

забезпечення в системі управління економічною безпекою підприємства були об'єктом досліджень багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед них: А. Баланда, В. Білоус, О. Вакун, Н. Гордієнко, Т. Завора, Т. Ковальчук, А. Козаченко, В. Мунтіян, О. Олійничук, С. Покропивний, А. Штангрет, О. Череп, М. Яремик та ін.

Виходячи з актуальності інформаційної підсистеми в управлінні економічною безпекою підприємств машинобудування, дані питання потребують подальших змістовних досліджень.

Постановка завдання. Зважаючи на важливість інформаційного забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємств машинобудівної галузі виникає потреба у розкритті значення та визначенні особливостей побудови інформаційної підсистеми саме для підприємств машинобудівної галузі для виокремлення аспектів, що сприятимуть підвищенню ефективності функціонування загальної системи управління економічною безпекою зазначених підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки промислових підприємств формують два взаємопов'язані елементи:

– інформаційний, тобто відносно самостійної діяльності спеціально підготовлених фахівців, зайнятих пошуком, відбором, опрацюванням, накопиченням, узагальненням і збереженням інформаційних одиниць (перший етап процесу інформаційно-аналітичного забезпечення у системі управління);

– аналітичний, який є похідним наступного процесу інформаційно-аналітичного забезпечення у системі управління будь-якого механізму: виробництво спеціально підготовленими фахівцями на підставі наявних інформаційних одиниць нового знання щодо явища або події, що вивчається [1].

Аналізуючи обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки, слід виокремити складники обліково-аналітичної діяльності, що забезпечують економічну безпеку: інформаційний, правовий, методичний, технологічний, організаційний. Відповідно до концептуальних принципів економічної безпеки, в обліковій політиці підприємства повинні бути чітко визначені питання щодо обліково-аналітичної інформації й формування системи захисту інформації для недопущення її знищення, фальсифікації, розголошення або використання з метою нанесення матеріальної або іншої шкоди підприємству. Інформаційний складник забезпечує формування й організаційно-правове функціонування обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки, яка включає три рівні: чинне законодавство країни, яке регламентує здійснення підприємницької діяльності, збір і одержання інформації, ведення бухгалтерського обліку, забезпечення безпеки; постанови Кабінету Міністрів України, які стосуються порядку одержання й надання інформації, віднесення її до комерційної таємниці; внутрішні нормативні документи підприємства, які стосуються організації та здійснення діяльності суб'єктів забезпечення безпеки на підприємстві.

Для інформаційного забезпечення системи економічної безпеки машинобудівного підприємства використовують методичні способи: оперативного обліку; ведення фінансового й управлінського обліку; аналізу фінансової діяльності; спеціальні способи перевірки інформації, необхідної для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Узагальнення інформації під час забезпечення економічної безпеки повинне відбуватися в єдиному інформаційному центрі (інформаційній підсистемі управління), який об'єднає збір даних, перевірку їх вірогідності, обробку й надання відомостей окремим користувачам залежно від потреби в ній. Формування в широкому масштабі ефективно діючої системи контрольних підрозді-

лів на підприємстві вимагає значних зусиль із боку управлінського персоналу.

Підґрунтям обліково-аналітичної діяльності є принципи організації бухгалтерського обліку, аналізу фінансово-господарчої діяльності й забезпечення безпеки, які утворюють систему принципів аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства. Засади проведення обліково-аналітичної діяльності включають різні вимоги до відповідних спеціалістів. Вони можуть бути прописані у кваліфікаційних характеристиках, кодексі діяльності аналітика з питань фінансово-економічної безпеки, посадових інструкціях або інструкціях із взаємодії між підрозділами підприємства під час здійснення інформаційного забезпечення економічної безпеки [2, с. 18–20].

Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємства можна визначити як єдність систем обліку, аналізу й аудиту, об'єднаних інформаційними потоками для управління економічними процесами, тому виправданим є включення у систему обліково-аналітичного забезпечення підсистеми інформаційного забезпечення, яка забезпечує інтегроване використання інформаційних ресурсів різними функціональними підсистемами (обліку, аналізу, контролю, моніторингу) [3, с. 175–176].

Зібрані та опрацьовані інформаційні дані відіграють важливу роль на початковій стадії формування стратегії забезпечення економічної безпеки машинобудівного підприємства. Дані стратегічного обліку щодо параметрів, які характеризують зовнішні чинники, зокрема рівень інфляції та її прогноз на наступний період, обмінні курси іноземних валют і їхній прогноз, ставки оподаткування та їх можливі зміни, а також внутрішні чинники, зокрема прогноз ключових показників роботи підприємства, можливі зовнішні та внутрішні загрози й ризики підприємницької діяльності, повинні обов'язково враховуватися у процесі розроблення стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства для підвищення рівня її обґрунтованості й адекватності зовнішнім умовам господарювання суб'єкта.

Побудова стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства – це важливий елемент його стратегічного менеджменту та практичний засіб досягнення бажаного рівня ефективності діяльності, який потребує відповідних інформаційних ресурсів [4, с. 45].

Для забезпечення економічної безпеки підприємства машинобудування використовують відповідне ресурсне забезпечення. Ресурси є чинниками господарювання, що використовуються керівниками і менеджерами підприємства для виконання поставлених цілей. Серед них і ресурси інформації та технології. Інформація, яка стосується всіх боків діяльності підприємства є нині най-

більш цінним і дорогим із ресурсів підприємства. Саме інформація про зміну політичної, соціальної, економічної та екологічної ситуації ринків підприємства, науково-технічна і технологічна інформація, що стосується будь-яких аспектів даного бізнесу, інноваційна діяльність у методах організації та управління бізнесом дають змогу підприємству адекватно реагувати на будь-які зміни зовнішнього середовища, ефективно планувати та провадити власну господарську діяльність [5, с. 207–208].

Інформаційне забезпечення в системі управління економічною безпекою машинобудівного підприємства можна визначити як підсистему, що складається з низки методів, засобів, націлених на збір інформаційних джерел, їх оцінювання та аналіз, прогнозування отриманих результатів ведення діяльності. На підприємстві повинні бути чітко виокремлені завдання інформаційного забезпечення та на цій основі визначено місце інформаційного забезпечення в системі економічної безпеки суб'єкта. Для вирішення поставлених перед підсистемою інформаційного забезпечення завдань у її складі варто виокремити такі аспекти, як: економічна розвідка, інформаційна безпека та аналітично-консультативне забезпечення [6, с. 7].

Концептуальні засади управління економічною безпекою на підприємствах машинобудівної галузі формуються ще на етапі створення та початку функціонування підприємства. Результативність упровадженої концепції оцінюють за показниками якісного та своєчасного забезпечення зростання економічного розвитку підприємства та обсягу власних ресурсів, упровадження в роботу інноваційного технічного устаткування, забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності, а також налагодження належного інформування суб'єктів управління машинобудівними підприємствами, системи організації та управління економічною безпекою, гарантованість інформаційної незалежності керівників, інформаційної безпеки, економічної ефективності тощо.

Для забезпечення результативного управління економічною безпекою промислового підприємства використовують сукупність вибраних організаційних методів щодо недопущення впливу потенційних зовнішніх загроз. Комплекс методів та завдань управління безпеки складається з: прогнозування та виявлення реальних небезпек та загроз; виявлення способів та методів запобігання; ліквідації наслідків від впливу небезпек та загроз; взаємодія підприємства з контрольними органами для запобігання правопорушенням; створення служби безпеки підприємства.

Основними методами здійснення, організації та управління економічною безпекою на підприємстві є: метод, який ґрунтується на основі оцінки відхилень граничних показників та спосте-

режень за поточним станом роботи на підприємстві; метод, який ґрунтується на оцінці окремих складників економічної безпеки; метод на основі інвестиційного регулювання та впровадження інноваційної діяльності; метод, який ґрунтується на основі розроблення системи економічної розвідки; метод на базі діагностики поточного, тактичного та стратегічного рівнів економічної безпеки [7, с. 108].

Для ефективного управління безпекою машинобудівного підприємства повинні бути забезпечені такі підсистеми:

- підсистема планування та прогнозування, яка даватиме змогу чітко визначити цілі управління;

- інформаційна підсистема (фінансовий і управлінський облік), яка в будь-який момент зможе забезпечити управління актуальною, повною та точною інформацією про стан керованого об'єкта та зовнішнього середовища, а також про тенденції їх зміни в майбутньому;

- аналітична підсистема, тобто наявність спеціалістів, інструментарій та методи діагностики, за допомогою яких на основі інформації, що надходить, могли б формуватися висновки про необхідні управлінські впливи на об'єкт управління;

- ефективна виконуюча підсистема, що дає змогу швидко та якісно реалізувати прийняті управлінські рішення;

- підсистема зворотного зв'язку (прийняття управлінських рішень) для оцінювання результату керуючого впливу на стан об'єкта управління та внесення змін у разі отримання відхилення [8, с. 177].

Висновки з проведеного дослідження. Для забезпечення відповідного рівня ефективності ведення фінансово-господарської діяльності підприємств машинобудівної галузі вагомим фактором є визначення сукупності загроз, що впливають на рівень економічної безпеки підприємства. Подекуди управлінському персоналу доводиться приймати рішення щодо певних аспектів господарювання в умовах невизначеності, що може негативно вплинути на економічне становище підприємства. Інформаційне забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємств машинобудування є не тільки сукупністю інформаційних джерел та економічних параметрів, а й включає процеси групування, опрацювання зібраних інформаційних даних для прийняття ефективних управлінських рішень. Фінансово-господарська діяльність відбувається на основі використання певної сукупності ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових). Володіючи інформаційним інструментарієм пошуку виробничих резервів, підприємство має можливість віднайти ці ресурси, що можна використати для підвищення ефективності господарювання. Саме вдосконалення функціонування підсистеми інформаційного забезпечення у загальній системі управління підприємством впливає на

пошук даних ресурсів, визначення можливостей використання їх у процесі виробництва продукції. Підсистема інформаційного забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства повинна взаємодіяти з усіма елементами системи управління підприємством. Ще одним важливим аспектом є формування стратегії, що забезпечуватиме рівень економічної безпеки машинобудівних підприємств. Від розширення інформаційної бази будуть залежати результати реалізації даної стратегії забезпечення економічної безпеки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Баланда А.Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності: стан та перспективи розвитку. Управління проектами та розвиток виробництва. 2011. № 1 (37). С. 150–155.
2. Гордієнко Н.І. Конспект лекцій з дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки на підприємстві». Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2016. 78 с.
3. Яремик М.І., Яремик Х.Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення в системі управління фінансово-економічною безпекою підприємств. Наукові записки. 2016. № 2 (53). С. 173–180.
4. Олійничук О.І. Обліково-інформаційне забезпечення формування й імплементації стратегії економічної безпеки підприємства. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». 2015. № 1. С. 41–47.
5. Цвайг Х.І., Гримак А.В. Економічна безпека підприємства: сутність, характеристика та механізм формування. Торгівля, комерція, підприємництво. 2010. Вип. 11. С. 206–210.
6. Іванюта Т.М. Інформаційне забезпечення в системі економічної безпеки підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами»; НУХТ. К., 2014. 21 с.
7. Череп О.Г., Степаненко О.В. Концепція управління економічною безпекою машинобудівних підприємств. Сталій розвиток економіки. 2013. № 4. С. 110–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_4_25.
8. Живко З.Б. Комплексний підхід к управленію безопасностью предприятия: взаимодействие подсистем и роль менеджера. Научный диалог. 2013. № 1 (13). С. 177–187.

REFERENCES:

1. Balanda A. L. (2011) Informatsiino-analitychne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky subiektiv pidpriemnytskoi diialnosti: stan ta perspektyvy rozvytku [Information-analytical provision of economic security of business entities: the state and prospects of development]. Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva, vol. 1, no. 37, pp. 150-155.
2. Hordiienko N. I. (2016) Konspekt lektsii z dystsyplyny "Oblikovo-analitychne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky na pidpriemstvi" [Summary of lectures on discipline "Accounting and analytical provision of economic security at the enterprise"]. Kharkiv: KhNUMH im. O. M. Beketova. (in Ukrainian).
3. Yaremyk M. I. (2016) Informatsiino-analitychne zabezpechennia v systemi upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv [Information and analytical support in the system of management of financial and economic security of enterprises]. Naukovi zapysky, vol. 2, no. 53, pp. 173-180.
4. Oliinychuk O. I. (2015) Oblikovo-informatsiine zabezpechennia formuvannia y implementatsii stratehii ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Accounting and information support for the formation and implementation of the strategy of economic security of the enterprise]. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu, vol. 1, pp. 41-47.
5. Tsvaih Kh. I., Hrymak A. V. (2010) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist, kharakterystyka ta mekhanizm formuvannia [Economic security of an enterprise: the essence, characteristic and mechanism of formation]. Torhivlia, komertsia, pidpriemnytstvo, vol. 11, pp. 206-210.
6. Ivaniuta T. M. (2014) Informatsiine zabezpechennia v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Information support in the system of economic security of the enterprise] (PhD Thesis), Kyjiv: NUKhT.
7. Cherep O. H., Stepanenko O. V. (2013) Kontseptsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu mashynobudivnykh pidpriemstv [Concept of management of economic safety of machine-building enterprises]. Stalyi rozvytok ekonomiky, [Sustainable development of the economy]. (electronic journal), vol. 4, pp. 110-114. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_4_25.
8. Zhyvko Z. B. (2013) Kompleksnyi podkhod k upravleniyu bezopasnostiu predpriyatiya: vzaymodeistvye podsystem y rol menedzhera [Complex approach to enterprise security management: interaction of subsystems and the role of manager]. Nauchnyi dyaloh, vol. 1, no. 13, pp. 177-187.

Poliakov P.A.Postgraduate Student at Department of Finance
and Innovation Management,
Vinnytsia National Technical University

THE ROLE OF INFORMATION PROVISION IN ECONOMIC SECURITY MANAGEMENT OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

In the system of managing the economic security of an industrial enterprise, information and analytical support is important, it is a set of information sources, economic parameters, includes the chosen method of conducting an assessment and analysis of the level of economic security of the economic entity.

The methodical methods used for information provision of the economic safety system of the machine-building enterprise are singled out. The peculiarities of the organization of accounting and analytical activity at the enterprise are described. The interrelation of information provision in relation to the formation and implementation of a strategy for ensuring the economic security of the enterprise is disclosed. The role of the notion of information as one of the resources for ensuring the economic safety of machine-building enterprise and the notion of information provision are detailed. The conceptual foundations of effective management of economic safety of machine-building enterprise with the definition of a number of corresponding subsystems are revealed.

Analysing the accounting and analytical provision of economic security, it is necessary to distinguish the components of accounting and analytical activities that provide economic security: information, legal, methodological, technological, organizational. For information provision of the economic safety system of the machine-building enterprise, the following methodical methods are used: operational accounting; financial and managerial accounting; analysis of financial activity; special ways to verify the information necessary to ensure the enterprise's economic security.

Information generalization in the provision of economic security should take place in a single information centre (information management subsystem), which will combine data collection, verification of their probability, processing and provision of information to individual users depending on the need for it. The collected and processed information data play an important role in the initial stage of the formation of a strategy for ensuring the economic security of the machine-building enterprise.

Conceptual foundations of economic security management at the enterprises of the machine-building industry are formed at the stage of creation and operation of the enterprise. In order to ensure the effective management of the economic security of an industrial enterprise, a set of selected organizational methods is used to prevent the impact of potential external threats.

Information provision in the management of economic security of machine-building enterprises is not only a combination of information sources and economic parameters but also includes the processes of grouping, processing of collected information data in order to make effective managerial decisions. With the information tools for the search for production reserves, the enterprise has the opportunity to find these resources that can be used to improve the efficiency of management.